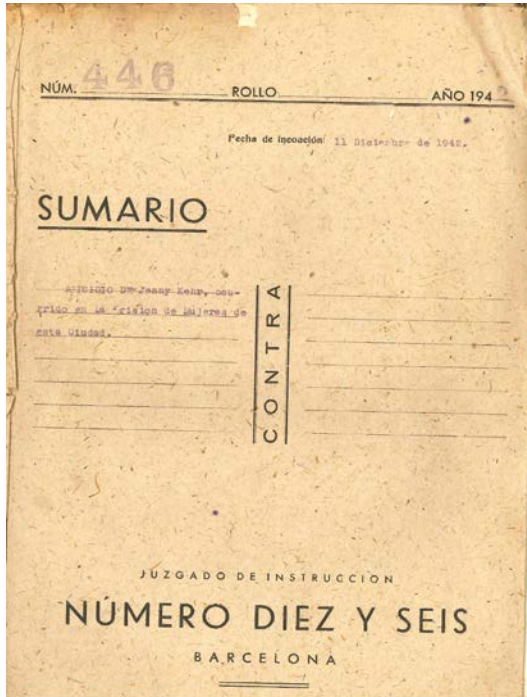

Arxius. Amb motiu del *Dia mundial del refugiat*, que, per decisió de [l'Assemblea de Nacions Unides](#), se celebra des de l'any 2001 cada 20 de juny, us proposem:

El sumari de Jenny Kehr: la mort, últim refugi de la llibertat

El rastre judicial deixat pel suïcidi de Jenny Kehr, refugiada jueva alemanya que, emocionalment extenuada per la lluita de sobreviure, decidí plegar de viure, ens remet al

sumari 446/1942, tramitat per l'antic Jutjat d'Instrucció núm. 16 de Barcelona. Detinguda en creuar la frontera després de fugir del camp francès de Gurs, va ser traslladada a la presó de Lleida. En intuir, pel seu trasllat a Figueres, que seria deportada, igual com Walter Benjamin, decidí posar fi a la seva vida abans que caure en mans de la repressió nazi. El seu cinturó i un sortint de la paret foren les eines per escriure el seu final a una cel·la de la presó de dones de Barcelona on va haver de fer nit, camí cap a la frontera.

El cas de Jenny Kehr, documentat a partir de diverses fonts, el trobem referit a:

- L'exposició itinerant "[Fugint de l'holocaust. Catalunya i els refugiats jueus de la Segona Guerra Mundial](#)", produïda pel Museu d'Història de

Catalunya, la Conselleria de Cultura i la [Diputació de Barcelona](#).

- L'exposició, també itinerant, [Perseguits i salvats](#) impulsada i patrocinada per la Diputació de Lleida, que publicà un excel·lent [catàleg](#). Actualment es pot visitar, fins el proper 27 de juny, [a Tolosa de Llenguadoc](#).
- [Quaderns Didàctics dels Memorial Democràtic](#)
- La tesi doctoral de Josep Calvet, publicada en part a [Les muntanyes de la Llibertat](#), treball també editat en [castellà](#).
- La publicació de l'estudiosa de la cultura i societat alemanyes, [Rosa Sala: La penúltima frontera: fugitivos del nazismo en Espanya \(1940 - 1945\)](#).

En Josep Calvet, aborda el cas de Jenny Kehr en el citat estudi (en català, ed. L'Avenç, 2008, p. 104-105; en castellà, Alianza Editorial, 2010, p. 141). Així mateix, en el llibre de Rosa Sala la figura de Jenny Kehr també és tractada de forma particularment destacada. En aquesta colpidora monografia, s'inclou el periple i el desenllaç fatal d'aquesta ciutadana alemanya, que, com tots els jueus sota el règim nazi, rebien el tractament d'apàtrides. Al llarg del capítol titulat significativament "La desesperación suicida" (p. 209-223), a banda de referir-se a la part processal del sumari que se substanciat a l'Audiència, que recollia com a

motiu formal del suïcidi “Ahorcada por estar cansada de vivir”, s’hi documenten a bastament el seu origen jueu, els esforços per fugir de la persecució nazi (amb evasió inclosa del camp de concentració de Gurs, a França) i el seu retorn forçat, desencadenant últim del suïcidi a la presó de dones de Barcelona. Certament, emociona llegir les vicissituds, vexacions i injustícies a què hagué de fer front.

El mateix Josep Calvet, historiador especialitzat en els refugiats i combatents que traspassaren la frontera francesa, destaca en el pròleg (p. 17-19) l’especial significació del cas de Jenny Kehr:

«Su historia no puede ni debe pasar desapercibida, tanto por las trágicas circunstancias que rodearon su corta estancia en nuestro país y el trato que recibió de las autoridades españolas como porque permite analizar todo lo relacionado con las expulsiones de detenidos (mayoritariamente judíos) a Francia, una de las medidas menos conocidas del franquismo en su política con los refugiados. [...] Saber que serían entregados a las autoridades francesas hizo que algunas personas, en una decisión dramática y desesperada, optaran por suicidarse en España antes que vivir la trágica entrega a la policía de Vichy o a la alemana. El caso más conocido es el del filósofo alemán Walter Benjamin, que murió en el Hostal Francia de Portbou el 26 de septiembre de 1940. Jenny Kehr es otro ejemplo significativo: se suicidó al saber que sería expulsada [...] En este caso la documentación es suficientemente explícita, pues se anota en su expediente que “se ha dispuesto su expulsión por ser judía”» (p. 17-18).

El governador civil de Lleida que promogué el lliurament als seus perseguïdors i que redactà la carta amb l’explícita argumentació que el motiu de l’expulsió era el seu origen jueu, procedia de la Confederació Espanyola de Dretes Autònomes (CEDA) i encarnava el perfil més dur del règim, afí a l’antisemitisme manifest i contrastat de l’influent polític del primer franquisme, Ramon Serrano Súñer.

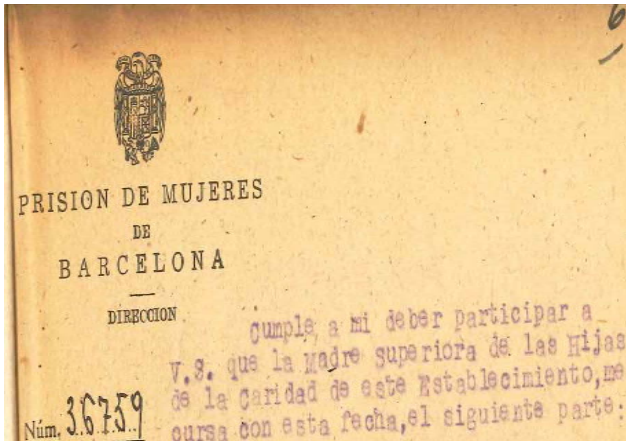
Cartell exposició [Fugint de l'holocaust. Catalunya i els refugiats jueus de la Segona Guerra Mundial](#)

La fase d’instrucció del sumari (que es conserva a l’Arxiu Judicial Territorial de la Ciutat de la Justícia de Barcelona i l’Hospitalet) incorpora documentació que, si bé és cert que no explicita l’origen jueu de Jenny Kehr, pels fets descrits permet deduir la condició de persona fugida per aquest motiu. I, pel que fa a la més que probable deportació, trobem una nota de comiat, que figura en el foli 22, traduïda de l’alemany, adreçada a qui va ser, després de la desaparició del seu marit quan va ser detingut pels nazis, el company sentimental amb qui creuà els Pirineus

que fou reclòs en el camp de concentració de Miranda de Ebro (Burgos). El text és ben inequívoc: "*Querido Max: Yo sé ahora que quieren re-expedirme y siendo así prefiero la muerte*".

Un final formalment descrit, des de la fredor del llenguatge processal, en l'informe de la direcció de la presó, adreçat al jutge instructor en funcions de guàrdia:

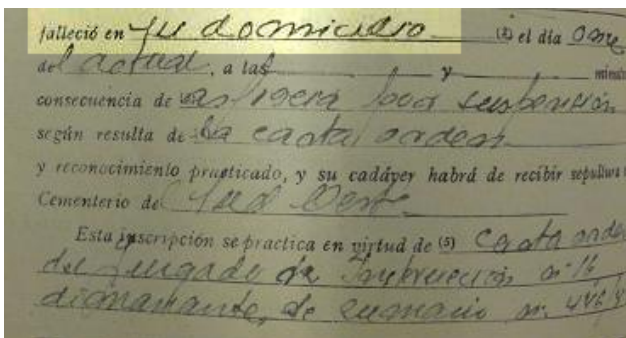
«*Cumple mi deber participar a V.S. que la Madre superiora de las Hijas de la Caridad de este Establecimiento, me cursa con esta fecha [11 de diciembre de 1942], el siguiente parte:*

“*Señor director: tengo el sentimiento de participarle que la detenida extranjera Jeny Kehrlazarns, que tuvo ingreso en esta Prisión a la una y media de esta madrugada en calidad de tránsito, hacia Figueras, al ir la hermana Encargada del servicio interior a dar el café a las siete de esta mañana, se encontró con que se había suicidado, ahorcándose con un cinturón de cuero que llevaba, y valiéndose de un soporte de ducha que hay en la celda en que se quedó*

aislada.”» (foli 6)

Un final al qual no pot ser aliè el manifest estat de nerviosisme en què, tal com recull la instrucció del cas, es trobava immersa Jenny Kehr, segons declaració del guàrdia civil que l'acompanyà des de la presó de Lleida a la de Barcelona, camí cap a la de Figueres, i per tant, cap a la frontera (foli 10). Igual que el pànic evident que mostrava, segons consta en la declaració de la seva companya de presidi a Lleida, amb qui s'entenen en francès, atès que era professora (foli 16), i a la qual deixà una carta de comiat dins d'un sobre i el seu moneder com a record. En un altra nota manuscrita, que Jenny Kehr adreça a les monges de la presó perquè facin de marmessores de les seves exigües pertinences, la primera frase és demolidora: “Excusez moi que je vous derange, mais je ne peux pas plus vivre “ (foli 2). A continuació, Jenny Kehr exposa que deixa a la professora amb qui coincidí a la presó de Lleida, el seu moneder amb contingut d'escàs valor material, però ben segur molt de

sentimental: una cartereta amb fotografies, documents escrits en alemany, una llibreta de notes, una vella ploma estilogràfica, unes tisores petites, una clau, un sobre i paper en blanc i «otras cosas de poca importancia» (foli 1). En la mateixa nota deixa la resta de les seves pertinences al seu company, presoner a Miranda de Ebro, amb 11 pessetes per l'abonament dels ports

deguts.

La lectura dels documents que conformen el sumari fa estremir. Però, si completem la informació amb la documentació relacionada del Registre Civil de Barcelona, paradoxalment semblen surar-hi de manera puntual cops d'humor negre tenyits del més sagnants dels sarcasmes. Així doncs, si la mort és coneguda com la veritat última, en aquest cas la veracitat de les dades reproduïdes sembla no respondre a aquest principi. Així, l'assentament de la inscripció (llibre de defuncions del Jutjat Municipal de Barcelona núm. 8, tom 141, foli 167) indica que "falleció en su domicilio". Atenent a les circumstàncies referides, resulta veritablement surrealista. Per això mateix, hi consta "domiciliada en la calle de Molins núm. 11". O sigui, l'adreça del centre penitenciari de funesta memòria, l'antiga Presó de Dones de les Corts, emplaçada en l'espai que avui ocupen uns coneguts grans magatzems de l'avinguda Diagonal, i on tan sols estigué una única i fatídica nit.

Jenny Kehr, empesa a cercar en la mort l'últim refugi de la llibertat, fou enterrada per beneficència en una fossa comuna del cementiri de Montjuïc.

Enllaços d'interès

CALVET, Josep; CASTILLO, David. *Catàleg. Perseguits i salvats. No volien que existíssim*, Lleida: Diputació de Lleida, 2018.

http://fpiei.cat/sites/default/files/cataleg_perseguits_i_salvats.pdf

Exposició itinerant (Diputació de Barcelona) *Fugint de l'Holocaust. Catalunya i els refugiats jueus de la Segona Guerra Mundial*. Diversos municipis (2016 – 2017)

<https://www.diba.cat/es/web/opc/fugint-contingut>

Exposició itinerant (Museu d'Història de Catalunya) *Fugint de l'Holocaust. Catalunya i els refugiats jueus de la Segona Guerra Mundial*. (juliol – octubre, 2015).

http://www.mhcat.cat/exposicions/exposicions_realitzades/fugint_de_l_holocaust

Exposició itinerant (Museu d'Història de Catalunya). Referència concreta a Jenny Kehr. *Fugint de l'Holocaust. Catalunya i els refugiats jueus de la Segona Guerra Mundial*. (juliol–octubre,2015).

http://www.mhcat.cat/exposicions/exposicions_realitzades/fugint_de_l_holocaust/jenny_kehr

Exposició itinerant (Tolosa de Llenguadoc) *Perseguits i salvats. No volien que existíssim*.

(juny 2018) <http://www.fpiei.cat/actualitat/re%C3%B1%C3%A9-inaugura-tolosa-de-llenguadoc-l%E2%80%99exposici%C3%B3-itinerant-%E2%80%98perseguits-i-salvats-no-volien>

El franquismo, cómplice del holocausto. El nuevo libro de Eduardo Martín de Pozuelo.

<https://afavordetodos.files.wordpress.com/2012/11/el-franquismo-cc3b3mplice-del-holocausto-eduardo-martc3adn-de-pozuelo.pdf>

Grup Exili, Deportació i Holocaust. Departament d'Ensenyament/Memorial Democràtic

<https://sites.google.com/a/xtec.cat/qtexilideportacioholocaust/jenny-kehr>

Perseguits i salvats. Camins de nit i boira. TV3, desembre 2014

<http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/sense-ficcio/perseguits-i-salvats-camins-de-nit-i-boira/video/5377571/>

SALA, Rose. *La penúltima frontera: fugitivos del nazismo en España (1940–1945)*.
Barcelona: Ed Península, 2011.

<http://rosalarose.es/la-penultima-frontera-fugitivos-nazismo-en-espana/>